

פרטיכל משיבת ועדת הכספים של הכנסת

מיום 7 באול תש"ז
(11.9.50)

הישיבה נפתחה בשעה 3.15 אחה"צ.

שר האוצר:

כשתשאלוני אם איזה גורם חדש במשק שלנו שימש יסוד לבהלה הזאת, שהיינו עדים לה במשך כחודש - חדשיים, אזי אני אענה: לא! לא היה יסוד לכך במצב האובייקטיבי וגם - אם אפשר לומר כך - בגורמים סובייקטיביים: ז.א. ע"י פעולות הממשלה לא היה יסוד להוצאת הכספים ולכל הבהלה הזאת.

במגמתו להסביר, במדה שיש אפשרות להסביר - את הבהלה של החדשים האחרונים, אתחיל מהסוף, כלומר שהירידה בערך המטבע שלנו ונכון שהיתה ירידת המטבע שלנו - תחילה בארץ ואח"כ גם בחו"ל. אם תשאלוני, האם אפשר מירידת שער המטבע הזאת להסיק מסקנות בנוגע לשער המטבע הממשי, עלי לחזור ולומר: לא! בהזדמנות זו ברצוני כאן, ליד השולחן הזה, לומר שכל השמועות שהופצו כאילו הממשלה דנה על הורדת שער המטבע (פיחות) - אין כל יסוד להן. ברור שאור מאזן התשלומים, כפי שתיארו בישיבה הקודמת מר הורוביץ, מפעפעת בגוף המשק והכלכלה שלנו מחלה רצינית. דבר זה משפיע גם בשטח המבטע. בל נרמה את עצמנו. אנו מגייסים כ-60 מיליון ל"י בדרך של מסים, אבל אנו מוציאים ב-3 התקציבים שלנו ביחד סכומים גדולים - והיום שמעתם את המספרים. ברור, איפוא, שאנו לוקחים על עצמנו התחייבות, אנו זורקים לשוק הכספים שטרות כסף או מטבעות בהיקף גדול בהרבה, מאשר זה רצוי. וכל עוד נצטרך להוציא לתקציב הבטחון אחוז כה ניכר מההכנסה הלאומית - תתפשט המחלה. ואגיד עוד: למרות שהעולם כולו מלא דבורים על הגברת הזיון ותקציב הזיון, מוציאות הארצות העיקריות (ארה"ב, אנגליה, צרפת וכו') אך כדי 10% מהכנסתן הלאומית לצרכי זיון. זהו, כנראה, הגבול המכסימלי לאחוז תקציב הבטחון בכלל ההכנסה הלאומית ואם תעשו חשבון מהו האחוז אצלנו, אזי תווכחו שהאחוז הוא בהרבה גדול יותר. ואם להוסיף על זה עוד את תקציב הפיתוח ואת העזרה לסוכנות היהודית לא"י, שלקחנו על עצמנו בצורת הלואות לסוכנות, הרי זה מגיע למסדים שאין כדוגמתו בעולם. נניח אפילו שנקבל את כספי ההלוואות הנ"ל בחזרה, אבל השאלה כיצד מוטנו הלוואות אלה - בעינה עומדת. ההלוואות מוטנו שוב ע"י שטרי מקרקעים, כי בבנקים אין די כסף ליקבירי וחפשי למען מימון מעין זה.

ברור כי כל עוד יש לנו שתי ההוצאות הגדולות האלה, מבלי שתהיינה לנו הכנסות מתאימות מהארץ או מחו"ל - לא יכול המשק שלנו להיות בריא. אין ברצוני למעט את רצינות המצב, אבל כששואלים אותי: מה קרה במשק החדשיים האלה ומה יש לעשות? הריני אומר, שלדעתי יש כאן הן בהלה טבעית והן בהלה מלאכותית ויש המגדילים בזדון את הבהלה הזאת. ואשר לשאלה "מה לעשות?" הריני אומר שיש לעשות כל שאפשר לעשות, אבל אין לאבד את העשתונות. בדיבורים ובדברים על פיחות המטבע איני רואה כל יסוד ובשטח זה אין גם לממשלה בכללה ואין גם לאוצר כל הצעות להיפך: אם משהו יציע הצעה מעין זו, הרי במדה שהאוצר יידרש לחוות דעה, - אזי חוות דעתו תהא שלילית. ובמידה שהאוצר יוכל להשפיע, הוא ישפיע לשלילת הצעה מעין זו. לכל מי שמדבר כעת על התאמת שער המטבע לערכו, רציני לומר: אולי לפני שנה היה אפשר לדבר על כך, אבל כל המציע ברגע זה התאמה הנ"ל אינו מוסר לעצמו דו"ח על כך מה תהיינה התוצאות: הספסרות במטבע לא תהיה כמלוא נימה פחותה מהספסרות עתה ואולי יותר חמורה.

כעת פטה מלים על שתי הבעיות הקשות, העומדות לפנינו:

- 1) בעית המחזור החמור במטבע חוץ שעליו ייחד כבר את הדיבור מר הורוביץ;
- 2) בעית האינפלציה, אשר בחודש האחרון קבלה צורה מסוכנת למדי. אכן: אכן: לא מסתיר את המצב, אמרתי אך שהננו משתדלים לרסן את נחשול האינפלציה ולהחזיקה באפיק צר אף כעת הנני סבור שאפשר לרסן את האינפלציה, מבלי לאחוז באמצעים דרסטיים. אם נמשיך בקו זה ונפתח בשטח זה פעולה רחבה, אזי יחזור במדה ניכרת האימון למטבע. כמוכן, שבאסור לעיל עניתי

אך באופן חלקי לשאלתו של היו"ר, כי אחת אני צריך בקשר לג"ל ליחד את הדבור על הפוליטיקה הכלכלית של הממשלה לאור כל הדברים האלה. האמת היא כי גם אני יכול ברגע זה לדבר אך חצאי דברים, כיון שהממשלה טרם גמרה את דיוניה על המצב הכלכלי. אין לי גם כל הפרטים על כך.

אחת מהטענות נגדנו היא זו שאנו מוציאים יותר מדי כסף ונוסף על כך אין אנו מוציאים את הכסף בצורה בכונה. בויכוח על התקציב לשנת 1950/51 הגדיר מישהו את התקציב שלנו כי תקציבנו הוא קונסטרוקטיבי אך אין הוא פרודוקטיבי. ייתכן שיש מדת אמת בכך. הממשלה תמנה כנראה ועדה לבדיקת יעילות הסגנון ובכך תנסה היא לשפר את מצב ההוצאות התקציביות.

הדבר השני בשטח התקציבים הוא: כיצד אפשר לקרב את ההוצאות להכנסות, כיצד אפשר לאזן יותר את שלשת התקציבים ביחד, יותר מאשר הכנסת עשה זאת? תעמוד בכל חומרתה השאלה כיצד אפשר להגביר את הפכנסות. מישהו מסר לי שנפוצה שמועה, כי אני בעד הנהגת מסים חדשים ובעד הגדלת מס ההכנסה. אני אומר זאת קבל הועדה: אין הצעה כזאת בממשלה. אבל יש להשתדל להגביר את ההכנסות מהמסים הקיימים.

יש גם לפעול בענין המלויים. על התפחות מכירת אגרות המלויים מסרו לי היום צבצברים כמה מספרים: המלוה העממי נמכר בפחות משבוע ימים בסך 150,000 ל"י. ברור שיש לפתח פעולה - מנוף גם בשטח זה. אשר למלווה מהמוסדות הכספיים מקוה הנני שעד סוף חודש תשרי אקבל את כל חמשת המיליונים ל"י. דבר זה יתן לי אפשרות להשתמש בשטרי האוצר ובשטרי המקרקעים שהוצאו כבר.

נוסף על כל אלה דנים אנו ברגע זה על שורה של הצעות ובהגיע המועד נביא אותן לפניכם ולפני הכנסת. גם בנדון לא ארחיב כיום את הדבור. אגיד אך שנצטרך לבוא לכנסת ולבקש אישור למלווה בחו"ל (בארה"ב ואולי בארצות אחרות) ולפעולות גיוס כספים בחו"ל. אבל אנו חושבים גם על מלווה נוסף בארץ - ע"י פעולה אחת או ע"י כמה פעולות שמגמתן היא לספוג יותר כסף מהציבור. אם נשוב פעם לדיון על נושא זה, אנסה למסור את הערכתי על עודף הכספים, הנמצא בציבור והלווץ על השוק. ע"י פעולת ספיגה נשיג כמה מטרות: נספוג את עודף הכסף ופעולה זו תסייע לנו לאזן לפחות שני תקציבים: את תקציב הבטחון ואת תקציב הפיתוח. ברצוננו גם לנסות לגייס במדה האפשרית את מטבע החוץ, הנמצא בארץ.

הצעד השלישי בשטח הנ"ל, שאנו רוצים לעשותו, הוא הגברת החסכון. יש לנו רעיונות מסויימים כיצד להגביר את החסכון ע"י הבטחה של יציבות-יתר לערך החסכונות. בשטח זה רוצה אני להחזיר שני דברים: (1) אין בעדת הממשלה להקפיא בצורה זו או אחרת את הפקדונות בבנקים שכל השמועות שהופיעו בארץ ובחו"ל הן נטולות כל יסוד - במידה שהדבר נוגע לממשלה ולמשרדי הממשלה. הממשלה הגיעה לידי מסקנה לא להשתמש ברגע זה בפיתויים, לא להשתמש במלווה-חובה.

ועתה נחזור-נא עוד לענין הבהלה בשוק הכספיים. לפני שבוע בערך חלה בשויצריה ירידה ניכרת בערך המטבע שלנו, אם כי לא במדה שתיארוה "הארץ" ו"הבקר". כיצד קרה הדבר ומה הם הגורמים, המשפיעים בענייני המטבע שלנו במדינה כשויצריה. מתברר שהפחתת ערך הל"י שלנו בגרסה ע"י כך שבמשך יומיים הונבאו לבנקים השויצריים 15,000 לירות ישראליות בל"י בודדות. תופעה זו הולכת ונשנית תמיד, כאשר באה אניה מהארץ וסכומים של לירות ישראליות מופיעים בשוק. מספיק שבבנקים בפרוץ ובשוויץ יוצעו 1000-2000 ל"י אשר חלק מהן הוא כשר (5 הלירות המוקצבות) וחלק בלתי-כשר של הברחה. מנקודת היקף מחזור המטבע סכומים אלה של 15 אלף ל"י הם מצחיקים, אבל בחו"ל מספיע היצע כזה למדי, כי הבנקים אינם יודעים למי למכור את הלירות המוצעות ומי יקנה אותם.

ברור כמעט שהאמצעים הפיסקליים כנ"ל שאנו רואים אותם כיעילים ושאנו חושבים לנקוט בהם, נוסף על עוד שורה של מאמצים, לאחר בדיקה מחדש של הפוליטיקה הכלכלית של הממשלה, הן בשטח של הייבוא, והן בשטח של הייצוא והייצור, המחירים, שכר העבודה והריוח, שהממשלה דנה עליהם כעת. אמנם, ידוע לי היטב שדברי אלה הם כלליים למדי ומדובה בהם הסתום מהגלוי, אבל מותר לי להגיד שהיקף הבירורים הוא רחב מאד וכי הממשלה מרבה גם לדון בשאלת הביצוע כי לו, לבצוע נודעת חשיבות מכרעת, ולדעתי - פי כמה גדולה מאשר להתוית קוי המדיניות. ברם עלי גם להוסיף שהממשלה אינה חושבת לשנות את יסודות הקואליציה, אם כי היא בוחנת גם את היסודות האלה.

בסיומ רצוני לעבור מהדברים הכלליים לכמה פרטים. הייתי מאוד מעריך לוא היה אפשרי לזמן את הועדה או ועדות משנה לדיון על כמה שאלות, ובראש וראשונה בענין מס מותרות ומס הכנסה, כי יש בשטח זה כמה דברים שהנני חייב להביא לפני מליאת הועדה, או לפני ועדת המשנה, אשר במדה שהיא תמצא זאת לנחוץ, תביא את המלצותיה לוועדה. בדעתנו לבנות מחדש את הסולם של מס ההכנסה וגם להגביר את הגבייה - גם ע"י כך שאנו רוצים לגבות את המס לא רק על חשבון השנה הקודמת, כי אם גם להתחיל לגבות את המס ע"ח השנה השוטפת. דבר זה מחייב הגברת הגבייה והגברת מנגנון הגבייה. שאלה זו עומדת בנוגע לכל המחלקות המכניסות ויהיה צורך לא בלבד להגדיל את מספר העובדים, אלא גם להעלות את רמת העובדים ודרגותיהם. הראיתי היום ליו"ר מכתב גלוי אלי שהופיע באחד העתונים היומיים שלנו, המכיל האשמה, כי בעקב התשלום פבלתי מתאים לעובדי ולשוטרי המכס, הנני גורם נזק למדינה. אני רוצה לבקש, לצורך סיפוק דרישות מנגנון המחלקות המכניסות, הוצאה שלא תעלה על 5% מסכום ההכנסה. בעצם יכולנו לשאוב למטרה זו כספים מהרזרבה שהיא ללא הגבלה ברשות הממשלה, אבל אני משתדל ככל האפשר לא להקציב מהרזרבה כספים לצרכים אדמיניסטרטיביים, אלא להוצאות סטריאליות. יכול אני גם לקחת את הסכומים הדרושים לצורך הנ"ל מהרזרבה ולהעביר אח"כ לתקציב הנוסף, אבל אין ברצוני לעשות זאת, מבלי להתייעץ עם ועדת המשנה. רצוני לא לדחות את הענין.

בסיכום: הנני מציע מיד אחרי חג הסוכות לקבוע יומיים לשם דיון בענינים האלה והאחרים ואביא את כל ההצעות הטעונות אח"כ אישור הועדה או אישור הכנסת.

מר ב. רפטור: לאחר שמיעת דברי שר האוצר היה רצוני שתיערך שיחה כללית על הבעיות שנדונה. אבל אם שר האוצר סבור כי עדיין לא הגיע הזמן לכך, לא נוכל לאלצו שיגיד משהו שאין ברצוננו להגיד. יש, איפוא, אך אפשרות שכאשר שר האוצר יביא הצעות תכליתיות, שהן בסמכות הכנסת, - נדון עליהם.

חברי הועדה הפנו כמה שאלות לשר אאאצ האוצר ומר הורוביץ, המנהל הכללי של האוצר, כדלהלן בנספח א'.

הישיבה ננעלה בשעה 5.30 אחה"צ.